

PROBLEME SOCIALE

1. Prejudecăți și discriminare
2. Deviantă și infracționalitate, delincvența juvenilă
3. Conflicturile sociale
4. Sărăcia
5. Corupția

Problema socială desemnează apariția unei situații nedorite, care afectează un segment de populație din cadrul unei colectivități și necesită soluționare din partea organelor competente.

Exemple de probleme sociale: discriminarea, infracționalitatea, delincvența juvenilă, conflicturile sociale, corupția, sărăcia, terorismul.

1. Prejudecăți și discriminare

Stereotipurile sunt păreri preconcepute despre caracteristicile și comportamentele unor categorii de persoane sau grupuri.

Ele pot fi pozitive sau negative.

Exemple : “Nemții sunt oameni serioși și muncitori”.

“Femeile sunt ființe sensibile, ce se lasă conduse numai de emoții”.

Prejudecățile sunt opinii și atitudini ce trădează sentimente de profundă antipatie și dispreț față de membrii unui alt grup sau ai unei alte categorii de persoane .

Prejudecățile se bazează pe zvonuri, pe informații “din auzite” și nu pe cunoașterea directă a persoanelor față de care există prejudecăți. Sunt foarte greu de schimbat. Multe dintre acestea ne sunt transmise prin intermediul grupurilor primare (familia, cercul de prieteni) și al comunității mai largi din care facem parte (grupul etnic, religios, satul, cartierul, regiunea istorică, țara etc.).

Discriminarea este comportamentul generat și ghidat de prejudecăți, despre persoane care aparțin altor grupuri sau categorii sociale și implică un tratament incorect aplicat acestor persoane.

Cineva poate să discrimineze o persoană chiar și fără a avea prejudecăți, la presiunea celorlalți.

Xenofobia - teama de indivizi care aparțin altor grupuri etnice
Șovinism - afirmarea superiorității unei națiuni asupra altora
Sexism – discriminarea pe criterii de gen
Antisemitism-ura față de evrei
Homofobia- disprețul față de persoanele aparținând minorităților sexuale

Discriminarea altor grupuri etnice își are, de multe ori, originea în faptul că percepem alte persoane ca fiind diferite de noi. Apare mai ales când indivizii aparținând unor grupuri etnice diferite intră în competiție pentru resurse (bani, pământuri, petrol, metale prețioase).

Discriminarea pe criterii de gen se manifestă față de femei. Ele sunt, de multe ori, în mod sistematic, excluse de la anumite poziții și funcții sociale, sunt mai prost plătite decât bărbații, deși au același nivel de pregătire, sunt, de obicei, primele victime ale șomajului și sărăciei.

Discriminarea pe criterii religioase : în anumite țări, indivizii aparținând unei minorități religioase sunt excluși, discriminați și persecutați în raport cu persoanele care fac parte din grupul religios dominant.

Grupurile ori categoriile sociale ale căror membri sunt discriminați sunt desemnate prin termenul de *minorități sociale*.

Minoritatea socială este un grup care este perceput ca fiind diferit față de alte grupuri din societate, are resurse materiale și putere socială mai reduse.

---

2. Deviantă și infracționalitate, delincvența juvenilă

Devianța reprezintă ansamblul abaterilor de la normele și valorile acceptate la nivelul unei societăți, de către un individ sau un grup social.

Pentru sociologi, devianța desemnează un ansamblu de conduite și manifestări dezaprobată de societate, de la comportamente excentrice, până la comportamente aberante, delincvente sau

chiar criminale. Unele încalcă codurile legale (crima, violul, furtul) altele sunt deviate din punct de vedere social, fără să intre în conflict cu legile penale (alcoolismul, sinuciderile, prostituția, homosexualitatea, bolile psihice).

Devianța trebuie înțeleasă în contextul social și cultural.

Din acest motiv, **fenomenul devianței are două sensuri:**

-devianța negativă, care echivalează cu încălcarea normelor și regulilor sociale și generează, de regulă, comportamente antisociale și prejudicii materiale și morale;

-devianța pozitivă, care echivalează cu “revolta” individului față de anumite reguli și convenții sociale și tendința de a le schimba cu altele noi.

În plan general, comportamentul deviant este facilitat de:		
- lipsa de claritate sau inconsistența anumitor norme (individul nu știe dacă norma permite, impune sau interzice anumite acțiuni)	- incompatibilitatea dintre norme și așteptările individului (individul consideră că sunt nedreptățiți de lege, motiv pentru care încearcă să-și realizeze scopurile prin mijloace imorale și ilegale	- influențele anumitor medii sociale (anumite medii sociale încurajează nonconformismul iar individul cărora li s-a permis un anumit comportament într-un grup sau context social, consideră legitim să se comporte identic și în alte contexte, unde, însă, nu sunt acceptați

Sociologul american **Robert Merton** (1910-2003) analizează conceptul de **anomie** (din lat. a=“fără”; nomos=“norme”- stare de dezordine, criză, absența regulii).

Anomia desemnează starea de dereglare a funcționării unui sistem/subsistem

Această stare se explică prin adâncirea conflictelor între sistemele valorice și normative, atunci când normele sociale nu mai oferă indivizilor repere clare de acțiune.

Starea de anomie a indivizilor sau grupurilor este întâlnită atunci când scopurile propuse nu sunt concordante cu idealurile sociale. Ipoteza formulată de Robert Merton este că există un conflict între scopurile valorizate social și mijloacele de realizare a acestora de către indivizi. De exemplu, membrii societății americane au ca valoare succesul: bunăstarea, bogăția, statusul social

ridicat. Mijloacele legale de atingere a scopului sunt dobândirea unei calificări, munca eficientă. Supraevaluând scopul, unii membri ai societății sunt tentați să încalce mijloacele legale și să adopte căi ilegale de atingere a scopurilor. În aceste condiții se instalează starea de devianță, de abatere de la normele sociale.

Infraționalitatea (delincvența) reprezintă totalitatea actelor și manifestărilor care încalcă modelul normativ al unei societăți. Ca fenomen juridic, sunt sancționate penal.

Caracteristicile unui fapt infrațional:

Exemple de infracțiuni:

- *infracțiuni contra statului, a autorității, contra păcii și omenirii: trădare, spionaj, atentate, capitulare;*
- *infracțiuni contra persoanei: ucidere din culpă, viol, tâlhărie, șantaj;*
- *infracțiuni contra organelor statului;*
- *infracțiuni contra avutului personal sau public: furt, delapidare.*

Cauzele infraționalității:

- cauze ale mediului social: condiții de trai precare, sărăcie, mizerie, lipsuri
- cauze psihologice: neîmpliniri, frustrări, tendințe sadice, psihoze, agresivitate
- cauze biologice: boli ale sistemului nervos central

Delincvența juvenilă desemnează conduitele morale inadecvate ale tinerilor care nu au împlinit încă vârsta majoratului.

Minorii sau adolescenții care sunt delincvenți sunt considerați vinovați, dar și victime, deoarece cauzele comportamentelor lor antisociale pot fi independente de individul în cauză.

• Cauzele delincvenței juvenile:

- absența sprijinului moral oferit de adulți
- lipsa de protecție în familie
- eșecul în educația școlară
- abandonarea de către părinți sau educatori, cu riscul intrării în diverse anturaje nefaste

• Comportamente predelinvente:

- indisciplina
- atitudinea negativă față de școală
- absenteismul
- randamentul școlar scăzut
- nerespectarea regulamentului școlar.

Încercările de a găsi **cauzele devianței și delincvenței** au dus la formularea mai multor **teorii**:

- **Teoria atavismului**, formulată de Cesare Lombroso, conform căreia anumite malformații anatomice pot duce la identificarea celor predispuși să devină delincvenți. S-a demonstrat caracterul profund neîntemeiat al acestei teorii.
- **Teoria raselor, formulată de Joseph Gobineau**: rasele sunt inegale sub raport biologic, fiziologic și intelectual, rasa albă fiind superioară și mai puțin predispusă la acte de delincvență (teorie contestată de cunoașterea științifică).
- **Teoriile psihologice, Jean Pinatel**: există personalități specifice care duc la acte criminale. La baza nucleului personalității criminale stau patru caracteristici: egocentrismul, labilitatea psihică, agresivitatea, indiferența afectivă.
- **Teoria dezorganizării sociale (Școala de la Chicago)**: cauza principală a ratelor ridicate de delincvență este reprezentată de caracteristicile zonei de rezidență, afectate de fenomenul de urbanizare și de migrație, în care constituirea unor comunități stabile, capabile să asigure un control social eficace nu este posibilă. În zone în care se formează comunități eterogene, cu grad scăzut de coeziune și care se confruntă cu probleme precum mortalitatea infantilă, sărăcia, tulburări psihice ale membrilor, există și rate ale infracționalității mai accentuate, datorită controlului social scăzut sau ineficient.
- **Teoria asociațiilor diferențiale (Edwin Sutherland)**: interpretează comportamentul criminal ca act de învățare socială. Expunerea excesivă la un comportament deviant favorizează însușirea acestuia. Ignorarea sau negarea de către individ a valorilor sociale, prezența unor grupuri izolate care se îndepărtează de normele consacrate social, conduc la devianță.
- **Teoria conflictelor culturale (Thorsen Sellin)**: comportamentul delincvent apare pe fondul conflictelor dintre valorile și normele unor grupuri. Diferențele etnice, sociale, de vârstă, profesionale, religioase etc, antrenează diferențe de reguli și valori morale. În aceste condiții, apar inevitabil situații în care individul, supunându-se unei norme acceptate de grupul său, riscă să încalce o altă regulă din grupul cu care intră în contact.
- **Teoria subculturilor delincvente**: actele antisociale apar ca reacții de protest față de normele și valorile societății precum și din dorința indivizilor de a anihila frustrările implicate de statutul lor marginal; indivizii nu comit infracțiuni cu scop utilitar, ci pentru a dobândi o anumită faimă (statut nonutilitar).
- **Teoria reacției sociale față de devianță**: actul social apare drept consecința aplicării unei etichete (individul este etichetat ca delincvent).

3. Conflictele sociale

Conflictul reprezintă o opoziție deschisă, o luptă între indivizi, clase sociale, partide politice, comunități, state cu interese economice, politice, religioase, etnice, rasiale etc, cu efecte distructive asupra interacțiunii sociale.

Cauze ale conflictelor:

- inegalități și discriminări sociale, rasiale, economice etc.
- incapacitatea părților de a ajunge la un compromis
- dorința de dominare, putere, prestigiu.

Tipuri de conflicte: conflicte între clasele sociale, conflicte industriale, revoluții, mișcări sociale ce adoptă confruntarea și altele.

Conflictele sociale erau văzute, inițial, ca aparținând doar intereselor și luptelor de clasă (teoria marxistă). Datorită sociologilor americani, conflictele sociale au fost văzute și ca reprezentând alte interese. De exemplu, conflictul social generat de un sindicat urmărește și lupta dintre patron și muncitor, dar și creșterea salariilor, reducerea orelor de muncă, obținerea de beneficii.

Mișcările sociale sunt inițiate de actori sociali care aparțin, în general, clasei de mijloc, cu un nivel superior de educație. Sunt mult mai organizate decât conflictele sociale, pot fi generate de anumite instituții și au la bază anumite viziuni morale asupra lumii. În cazul mișcării sociale se renunță la teoria avantajului gratuit și se promovează ideea implicării sociale.

Revoluțiile ne îndepărtează de explicațiile conflictului social și a mișcărilor sociale, totuși acestea au mare legătură cu conflictul. Ele apar în momentul în care cantitatea de frustrări devine insuportabilă. Spre deosebire de revolte, care au caracter spontan, restrâns, revoluțiile au o amploare mai ridicată, uneori putând fi “programate”.

4. Sărăcia

Sărăcia constă în lipsa de resurse necesare asigurării unui trai decent.

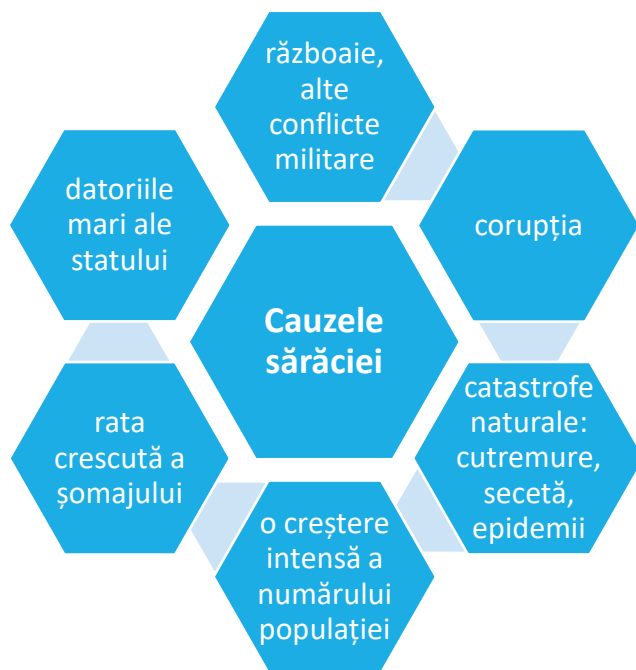
Hrana, igiena și educația reprezintă principalele probleme cu care se confruntă cele mai sărace țări ale lumii.

Reperetele pentru stabilirea limitei sărăciei se referă la insuficiența venitului pentru acoperirea cheltuielilor necesare unei alimentații regulate, îmbrăcăminte, încălzire și alte necesități indispensabile traiului.

O definiție operațională a sărăciei presupune stabilirea unui **prag absolut** – în funcție de nevoile umane de bază și a unui **prag relativ** – în funcție de modul de viață obișnuit în societatea respectivă.

- **Sărăcia absolută (totală)** este o stare extremă a existenței umane, când individul, în lupta pentru supraviețuire, se confruntă cu lipsuri precum foamete, subnutriție, lipsa apei potabile, lipsa energiei electrice, a condițiilor minime de igienă, nu își poate satisface nevoile umane de bază și îi este afectată însăși subzistența fizică.
- **Sărăcia relativă (parțială)** este definită în contextul socio-cultural al condițiilor minim acceptabile, în funcție de modul de viață obișnuit în societatea respectivă și desemnează situația unei persoane ale cărei resurse, în principal monetare, nu îi permit atingerea unui anumit nivel de bunăstare realizat de întreaga populație din țara respectivă.

Pragul relativ de sărăcie are la baza ideea unor nevoi relative în raport cu condițiile naturale și socio-culturale și delimitează populația săracă de restul populației din respectiva societate. Se caracterizează prin lipsuri de natură materială, socială, culturală, educațională, politică, de mediu fizic de viață. Prin acumularea dezavantajelor, indivizii ajung să fie excluși din societatea în care trăiesc.

Societatea poate proteja, într-o măsură mai mică sau mai mare, categoriile sociale dezavantajate sau cu risc de sărăcie (pauperizare), alocând fondurile necesare prin instituțiile corespunzătoare.

Sărăcia are consecințe negative asupra calității vieții, devenind un factor de dezintegrare socială, generând comportamente antisociale, alcoolism, consum de droguri, infraționalitate, creșterea analfabetismului populației, carențe educative.

5. Corupția

Corupția reprezintă încălcarea normelor unei organizații sau instituții de către unii membri care, în virtutea faptului că dețin o anumită autoritate, o folosesc în scopul obținerii de foloase materiale necuvenite.

Este considerată una dintre cele mai grave forme ale devianței sociale.

Sociologia contemporană consideră corupția ca **un fenomen specific organizațiilor birocratice, care poate consta în:**

- acte sau fapte ilicite de utilizare frauduloasă a puterii politice, administrative, judecătorești;
- obținerea unor avantaje personale de către funcționarii publici;
- modalități de obținere a unor foloase personale imorale, ilegale, ilicite, cum sunt:
  - furtul din avutul public
  - evaziunea fiscală
  - abuzul în serviciu
  - ocuparea unor funcții publice prin relații preferențiale
  - subvenționarea ilegală a campaniilor electorale

Corupția este determinată de o serie de factori:

- instabilitatea guvernelor și a sistemelor de administrație ale statului
- caracterul lacunar al legilor și normelor juridice
- imperfecțiunile mecanismelor de control în domeniul finanțelor
- nivelul scăzut al veniturilor celor care lucrează în sectorul public
- insuficienta dotare sau lipsa de experiență a poliției, ceea ce face ca actele de corupție să fie depistate la intervale mari de timp de la comiterea lor
- impactul negativ pe care îl au unele cazuri mai deosebite de corupție, tratate superficial.

În orice fapt de corupție există două tipuri de relații de complicitate: persoana sau grupul care corupe, care folosește diverse mijloace ilicite ca *darea de mită, abuzul, forța, șantajul* și persoana sau grupul care se lasă corupt și *încalcă normele deontologiei profesionale și normele juridice* în scopul obținerii de foloase necuvenite.

Efectele corupției:

- polarizează societatea între cei săraci, care formează majoritatea populației și care sunt victimele corupției și cei ce s-au îmbogățit rapid sau se îmbogățesc, fiind favorizați de putere sau autorități
- creează inegalitate de șanse între oameni
- nedreptățește pe cei merituoși, care nu pot fi promovați sau nu pot ocupa pe merit anumite funcții și-i favorizează pe cei mai puțin merituoși, dar dispuși să plătească.

Corupția îmbracă următoarele forme:

a. *corupția politică*

-constă în presiune și șantaj asupra funcționarilor publici pentru a-i determina să adopte anumite decizii ilegale sau la limita legii; vizează obținerea unor avantaje materiale sau de altă natură.

b. *corupția administrativă*

-cunoaște numeroase forme de manifestare, de la pretinderea unor favoruri pentru întocmirea unui act, până la deturnarea în interes personal a averii publice, de către persoanele aflate în funcții esențiale ale administrației de stat.

c. *corupția economică*

- vizează servirea preferențială a clienților, angajatul unei societăți comerciale trădează interesele propriului patron, în favoarea unei firme concurente etc.

În sens strict juridic, în sfera noțiunii de corupție sunt incluse patru categorii de delict:

- *luare de mită (sau corupția pasivă)/ dare de mită (corupția activă)*
- *traficul de influență*
- *primirea de foloase necuvenite*

Corupția nu are naționalitate, este universală. În forme și în intensități diferite, ea este prezentă în toate timpurile și în toate țările.

În România, principala instituție care lucrează în interesul combaterii corupției este Direcția Națională Anticorupție (DNA).

EXERCITII

- I. Indicați răspunsul corect. Este corectă o singură variantă de răspuns.**
- 1. Poate fi considerată o stare de anomie situația în care:**
    - a. există concordanță între scopurile valorizate social și mijloacele de atingere a acestora de către indivizi
    - b. normele sociale sunt acceptate și respectate de către indivizi
    - c. sunt respectate drepturile fundamentale ale cetățenilor de către instituțiile statului
    - d. există un conflict între scopurile valorizate social și mijloacele de atingere a acestora de către indivizi
  - 2. Teama de indivizi "străini" care aparțin altor culturi sau grupuri etnice poartă numele de:**
    - a. discriminare
    - b. gerontofobie
    - c. xenofobie
    - d. homofobie
  - 3. Situația unei persoane ale cărei resurse, în principal monetare, nu îi permit atingerea unui anumit nivel de bunăstare realizat de întreaga populație din țara respectivă poartă numele de:**
    - a. conflict social
    - b. devianță
    - c. sărăcie relativă
    - d. sărăcie absolută
  - 4. Prejudecățile:**
    - a. au la bază cunoașterea obiectivă a fenomenului social respectiv
    - b. pot fi transmise prin intermediul grupurilor primare (familie, prieteni)
    - c. se pot modifica ușor, ca urmare a unor argumente logice
    - d. sunt opinii și sentimente de apreciere favorabilă a membrilor unui grup sau a unei categorii de persoane
  - 5. Discriminarea pe criterii etnice:**
    - a. poate avea drept cauză competiția pentru resurse
    - b. reprezintă un comportament corect față de minorități
    - c. elimină riscul conflictelor sociale
    - d. este rezultatul pluripartidismului politic

(Răspunsuri: 1-d, 2-c, 3-c, 4-b, 5-a)

- II. Construiți exemple de situații concrete în care apar diferite tipuri de discriminare, folosindu-vă de exemplul dat ca model.**

	EXEMPLU	EXEMPLU
Discriminare prin DEOSEBIRE	Într-o școală, pentru disciplina limba română există două profesoare și doi profesori, toți titulari și toți cu aceeași	

	vechime și grad didactic. Cu toate acestea, profesoarele sunt plătite cu 10% mai puțin decât bărbații.	
Discriminare prin EXCLUDERE	Pentru că nu există o rampă de acces în clădire, un elev cu dizabilități trebuie să fie însoțit în fiecare zi de unul dintre părinți, care să îl ajute să intre în clădirea școlii.	
Discriminare prin RESTRICȚIE	Discriminare prin RESTRICȚIE La intrarea într-un restaurant există un afiș care menționează „Nu servim persoane de culoare”.	
Discriminare prin PREFERINȚĂ	Un profesor invită la o activitate extrașcolară (o excursie, o vizită la muzeu, un spectacol etc.) doar elevii care nu sunt rromi.	
Discriminare INDIRECTĂ	O firmă angajează doar persoane care au satisfăcut serviciul militar. Aparent nu există niciun criteriu de discriminare, în realitate, însă, femeile sunt dezavantajate.	
Discriminare prin ASOCIERE	Doamna X locuiește într-un cartier populat majoritar de rromi, însă nu este de etnie rromă. Ea dorește să se angajeze vânzătoare la un magazin. La telefon, angajatorul îi spune că postul este disponibil și că poate veni la interviu. Femeia este întrebată unde locuiește și auzind răspunsul, interviul se încheie, angajatorul îi spune că postul a fost deja ocupat.	

- III. Menționați câte două caracteristici pentru fiecare dintre următoarele concepte sociologice:** *discriminarea, infracționalitatea, delincvența juvenilă, conflictele sociale, corupția, sărăcia.*
- IV. Prezentați un punct de vedere personal referitor la faptul că sărăcia are consecințe negative asupra calității vieții, devenind un factor de dezintegrare socială și generând comportamente antisociale.**
- V. Argumentați, în aproximativ zece rânduri, afirmația potrivit căreia cauzele comportamentelor antisociale ale persoanelor minore pot fi independente de individul în cauză.**